

Ususret 15. ovogodišnjem jubilarom međunarodnom trijenalu fotografije u Zadru

"Čovjek i more" korak do festivala fotografije

Iako u našoj kulturnoj javnosti postoje dileme o tome da li se čuveni zadarski "Čovjek i more" pomalo *uspavao* ili pak ne, jedno je potpuno jasno, ovaj međunarodni trijenale fotografije, ubraja se u najznačajnije hrvatske kulturne događaje koji svojom zajamčenom kvalitetom, ali i tradicijom, promiču na umjetničkom atlasu svijeta ime Zadra na najdostojni mogući način. Ove se godine, naime, obilježava 15. jubilarom trijenale "Čovjek i more" koji je u Zadru utemeljen daleke 1957. godine. Malo je koji grad u Hrvatskoj uspio u takvom kontinuitetu uočuvati ovako vrijednu umjetničku manifestaciju, kao što je zadarski "Čovjek i more". I dok promatramo aktualno postavljene slike velemajestora umjetničke fotografije Ante Brkana u Gradskoj loži, valja se upitati koliko je Zadar uistinu prepoznao umjetničku fotografiju kao medij vlastite osebnosti, autonomnosti, a ovu manifestaciju kao mogućnost kulturne afirmacije u svijetu.

Naime, kada je riječ o suvremenoj likovnoj produkciji, Zadar nema toliku izrazitost, kao što je, primjerice, imaju Split ili Dubrovnik. Svakako, postoje iznimno kvalitetni zadarski suvremeni likovni umjetnici, no oni su svoj probitak uglavnom stekli u Zagrebu ili drugdje. Baš zbog neke moderne likovne tradicije u Zadru, ali i zbog sreće da smo u prošlom i ovom stoljeću imali nekoliko velikih fotografskih imena te zbog same ugledne manifestacije "Čovjek i more", sve se glasnije razmišlja i o formiranju međunarodnog festivala fotografije u Zadru. Naime, trijenale "Čovjek i more" konceptijski se sastoji od nekoliko autorskih tematskih izložbi. Stoga bi zadarski festival umjetničke fotografije bio samo korak ispred ovog postojećeg međunarodnog trijenala. Svakako sačuvalo bi se u svijetu prepoznatljivo ime: "The man and the sea". Slično razmišlja i jedan od naših najuglednijih znalaca fotografije, povjesničar umjetnosti i sveučilišni profesor Antun Travirka koji je i konceptijskim autorom trijenala fotografije "Čovjek i more":

- U Zadru bi doista trebalo utemeljiti ozbiljan festival fotografije. Nešto poput maloga Arlesa. Naime, i Salon fotografije u Arlesu bio je nekada poput našeg zadarskog trijenala, pa se transformirao u jedan od središnjih punktova na svjetu gdje se elaborira suvremena, ali i stara te tradicionalna fotografija. Budućnost trijenala "Čovjek i more" vidim u dobro osmišljenom međunarodnom festivalu fotografije kojim bi se

Budućnost "Čovjeka i mora" vidim u dobro osmišljenom ozbiljnom međunarodnom festivalu fotografije kojim bi se kvalitetno promovirao Zadar u svijetu, upravo kao što je slučaj s gradom Arlesom - ističe prof. Antun Travirka jedan od vrsnih hrvatskih eksperata fotografije koji je konceptijskim autorom i ovogodišnjeg zadarskog trijenala, financijski teškog 200 tisuća kuna, a koji će se sa šest izložaba dogoditi ovoga kolovoza...

Piše: Tatjana Stupin Lukašević

umjetnički promovirao naš grad...

Ipak činjenice neprijeporno kazuju da se zadarski "Čovjek i more" uopće nije *uspavao*, te da se ovaj međunarodni trijenale umjetničke fotografije, unatoč varljivom osjećaju da to nije tako, održava u organizacijski zacrtanom slijedu. Naime, 1989. godine u Zadru postavljen je ovaj trijenale umjetničke fotografije po svim međunarodnim kriterijima koji su tada bili zadani ovoj manifestaciji, jer upravo se ta godina obilježavala kao Svjetska godina fotografije. Zadarski "Čovjek i more" u skladu s preporukom UNESCO-a konceptijski je slijedio taj historicistički pristup te obilježio 150. obljetnicu izuma fotografije postavljanjem izložbe Nade Grčević: "Jadran u staroj fotografiji" s četrsto eksponata iz nekoliko stranih zemalja. Uz ovu središnju izložbu, Zadranima su imali priliku

vidjeti retrospektivnu izložbu stotinu fotografija Ante Brkana, dok izložbu litvanske fotografije nisu vidjeli, zbog teških društveno-političkih prilika u toj zemlji.

Nakon ovog trijenala trebalo je uslijediti sljedeće i to 1992. godine. No zbog ratnih, nenormalnih uvjeta u nas, te državne zabrane izlaganja originala nije bilo objektivnih mogućnosti postaviti u cijelosti "Čovjeka i more" u Zadru. Ipak, dokaz o kontinuitetu "Čovjeka i mora" jest promovirani opsežni katalog toga međunarodnog trijenala koji se dogodio usred rata, a kojim su se svjetskoj javnosti ipak predstavile tri pripremljene međunarodne izložbe ove kulturne manifestacije. Radi se o izložbama kritičke retrospektive Zvonimira Brkana, zatim o izložbi fotografija umjetnina Nenada Gattina, te o zbirci zadarskih fotografija glasovite firrentinske kuće "Alinari". Tri godine otada, 1995. godine, kada je ukinuta zabrana izlaganja umjetničkih originala, međunarodna manifestacija "Čovjek i more" konačno je svečano otvorena u Zadru, i to točno slijedeći trijenalni kalendarski rok. Spomenute tri izložbe izašle su konačno iz depoa na svjetlo javnosti.

Ovogodišnji trijenale "Čovjek i more" predstavlja izuzetno kompleksan kulturni projekt, a znatan dio njegova izložbenog materijala, napose povijesne fotolitografije, moraju se naručiti iz najpoznatijih svjetskih fotografskih zbirki. Za sada je znano da će se u sklopu ovogodišnjeg trijenala u Zadru postaviti čak šest temat-

skih izložaba što je nedvojbeno nukleus malog festivala fotografije u Zadru.

Profesor Travirka odgovorio nam je koliko će financijski težiti ovogodišnji trijenale "Čovjek i more" te koji su uopće najveći problemi organiziranja ove manifestacije?

- Naš najveći problem je prostor i uopće malo izložbenih galerija u Zadru. Apelirao bih da se pri skorašnjem adaptiranju Kneževe palače definitivno riješi prostor Galerije umjetnina. A sama međunarodna manifestacija "Čovjek i more" koju financira Ministarstvo kulture, Županija i Grad, s izložbama, katalogom te plakatima, ove će godine stajati oko 200.000 kuna...

Voditeljica zadarske Galerije umjetnina mr. Ljubica Srhoj-Čerina ističe tradiciju i značenje ove kulturne manifestacije:

- Izložbe fotografija koje ćemo ove godine imati prilike gledati na "Čovjeku i moru" imaju i dalje dijakronu, povjesnu razinu. Radi se o izložbama: "Preko sedam mora - svijet jedrenjaka", zatim "Put u novi svijet - vrijeme transatlantika". Vidjet ćemo i izložbu: "Od bitke pod Visom do Szent Isztvana", fotografije o austro-ugarskoj mornarici. Naposljetku, vidjet ćemo i tematsku izložbu "Riba i ribari"...

Osim Rovinja gdje postoji kvalitetna međunarodna izložba fotografije u organizaciji Foto-saveza Hrvatske te Fotografski salon u Zagrebu, Zadar je jedinstveni grad u nas u kojemu je iniciran moderni koncept fotografije okrunjen manifestacijom Galerije umjetni-

na "Čovjek i more". Zadru pripadaju veliki fotografi, braća Brkan, koji su se duboko integrirali u svjetsku fotografsku scenu, a uz to su se sve do sredine sedamdesetih godina izravno angažirali oko organizacije "Čovjeka i mora".

- Unatoč likovnom vakuumu kojega osjećamo u našem gradu, trebamo inzistirati na onom najkvalitetnijem što imamo, a to je fotografija - ističe prof. Travirka i nastavlja: - Stoga, valjalo bi formirati kvalitetnu mikroklime oko koje bi se stvorila važna likovna manifestacija, ne samo muzejsko-galerijska, već i s jakim financijskim efektima. Naime, trebali bi pronaći generalne sponzore unutar zadarske i hrvatske provrede, ali i one međunarodne iz fotografskog svijeta, kao što su, primjerice, proizvođači filma "Kodak", "Fuji". Bio bi to festival fotografije sa školama fotografije koji bi živio sa Zadrom i Zadar za njega, ali isključivo na profesionalan način...

Koje bi korake trebalo prvo poduzeti da se u Zadru doista i formira međunarodni festival fotografije?

- Prije svega međunarodni trijenale fotografije "Čovjek i more" trebao bi ući u Statut Skupštine grada Zadra, kao što je to nekada bilo. Uostalom, to se odnosi i na Glazbene večeri u Sv. Donatu i Hrvatski trijenale slikarstva "Plavi salon". Te tri kulturne manifestacije po kojima je Zadar poznat u svijetu, koje treba njegovati i modernizirati, trebale bi se konačno zaštititi. Dubrovnik je to odavno učinio sa svojim Ljetnim festivalom.